



A szerző könyvében a koalíciós időszak közoktatáspolitikáját tudományos igényességgel tárta fel és szembesítette az adott kor társadalmi-politikai életének, küzdelmeinek alakulásával, bemutatta az irányító hatóság esetenkénti erélytelenségét, határozatlanságát. Vonalvezetésében a fő kérdéseket, a lényeges csomópontokat ragadta meg, s a részkérdések a folyam sodrását nem térítették el, nem törték meg. Több problémát nemcsak új módon vet fel, de új összefüggésekben, eddig fel nem tárt források fényében világít meg.

A szerző gazdag levéltári, irattári és archív forrásanyagra támaszkodik az eddig megjelent feldolgozások, munkák mellett. A kötetben fellelhető táblázatok, kimutatások, grafikonok nemcsak a könnyebb áttekintést szolgálják, de egyben színesítik az anyagot, tartalmilag gazdagítják mélyítik a mondanivalót. A fejezetek terjedelme, tagolása is helyes arányokat tükröz.

Természetesen akadtak olyan területek, problémák, melyek alaposabb kifejtést is megérdemelték volna. Több esetben előfordul, hogy egyes problémátörténeti kérdések felvázolásánál visszanyúl a szerző az ellenforradalmi korszakhoz, vagy éppen a századforduló időszakához — kísérletek a nyolc osztályú népiskola megvalósítására (71—79. old.), az iskolák államosításának követelése (141—142. old.), a gimnáziumok történeti vonatkozásai (169—173. old.) —, viszont egy általános áttekintés a háború előtti időszakról jobban érzékeltette volna a két rendszer iskolakultúrája közötti kontrasztot.

Kevés szó esik a polgári iskoláról, arról, hogy a polgári iskolai tanárok hogyan vélekedtek az általános iskoláról, a kibontakozó közoktatáspolitikáról. Nagyobb terjedelmet érdemelt volna a nemzetiségi oktatás, a vándortanítók helyzetének bemutatása és a tanyai iskolákban folyó oktató-nevelő munka.

Annak ellenére, hogy a jelen kötet a népi demokrácia közoktatási rendszerének összefoglalására vállalkozik, mégis szívesen olvastunk volna a tanulóifjúság hleytállásáról, társadalmi-közéleti munkájáról, a pedagógus szakszervezet kulturális tevékenységéről. Egy-két helyen a differenciálabb fogalmazás meggyőzőbb erejű lett volna az általánosításnál. Így pl. azt a megállapítást, hogy 1946-ban a népiskoláknak általános iskolákká való átszervezését „a tankerületi főigazgató-ságok és tanfelügyelőségek nem szorgalmazták eléggé” — sommás összegzésnek érezzük, holott feltételezhető, hogy akadtak olyan tanügyiigazgatási szervek, melyek mindent elkövettek a felsőbb hatóság rendeletének maradéktalan végrehajtásáért.

A jelzett észrevételek ellenére mind a kutatók, neveléstörténeti szakemberek, mind a pedagógusok igen jól hasznosíthatják e munkát, mert nemcsak áttekintést ad azokról a gondokról, nehézségekről és problémákról, melyeket a koalíciós időszak felvetett, de egyben jelentős segítséget is nyújt a közoktatási kérdésekben való eligazodáshoz. A könyv szerkesztése átgondolt, logikus, nincsenek átfedések. Szedése, tördelése s általában a nyomdai munka, technika kifogástalan; egyszerű, izléses kiállításban került az olvasók kezébe.

A szerző mintegy előremutatva arra is utal, hogy az 1948-ban bekövetkezett változások megteremtették az oktató nevelő munkában is a szocialista feladatokra való folyamatos áttérés feltételeit, s a szocialista nevelés követelményei 1950 nyaráig meg is fogalmazódtak. A népi demokrátiás forradalom időszakában elért eredmények, pozitív kezdeményezések nemcsak szerves részét alkotják mai iskolakultúránknak, holnapi sikereinknek, de egyben a jövőt körvonalazó feladataink kimunkálásában, megalapozásában is segítenek. Ezért is várjuk nagy érdeklődéssel e gondolatok további kifejtését, a munka folytatását.

VASKÓ LÁSZLÓ

## KALMÁR MAGDA, LENDVAINÉ ABA ILDIKÓ: TÁRSAS KAPCSOLATOK MIKROSZKÓP ALATT

Budapest, 1975. Tankönyvkiadó. 161 oldal

Az ember társas kapcsolatainak mikrovilágáról, annak olyan jelenségéről, mint a csoport, ma még jelentőségéhez képest keveset tudunk. A pedagógia számára különösen fontos a fehér foltok felszámolása. Azt ugyanis már kezdjük felismerni, hogy a diákok életében a serdülő korban egyre növekszik a „kortárs csoportok” szerepe. E csoportok válnak a társadalmi kölcsönhatásokat közvetítő, megszűrő közzé. Ezek válnak a fiatalok orientációs bázisává, ahol értékelési mintákat, normákat, viselkedési módokat sajátítanak el. Egyre nyilvánvalóbb, hogy a csoporthatások mechanizmusának megismerése nélkülözhetetlen a nevelés elmélete és gyakorlata számára. Ez adja a jelentőségét KALMÁR Magda és LENDVAINÉ ABA Ildikó kutató munkájának és a könyvükben összegzett eredményeknek.

A szerzők nevelépszichológiai megközelítéssel vizsgálták egy diákcsoport mikrovilágát. Azzal a céllal, hogy feltárják: affektív struktúráját — mindenekelőtt a csoporttagok egymás iránti